

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

02 жовтня 2015 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 112

Прийняття Кримінального процесуального кодексу України, введення істотних новацій у кримінальному провадженні і кримінальному судочинстві є рішучим кроком реформування. Кодексом введені нові істотні засади спрямовані на гарантування законності провадження з дотриманням прав учасників провадження.

Сталося так, що у процесі реалізації та правозастосовної практики виявляються деякі недоліки, які поступово усуваються шляхом прийняття відповідних змін.

Україна йде по шляху реформування національного права для більш ретельного захисту основних прав і свобод людини.

Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.(ст. 2)

Положеннями статті 7 Кримінального процесуального кодексу України визначені засади кримінального провадження. Зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, відноситься доступ до правосуддя.

Після введення Кодексу в дію з 22.11.2012 року судді опанували його положення та застосовують під час досудового розслідування та судового провадження.

В основній частині кримінальних проваджень застосовуючи Кодекс істотно зменшився час тривалості кримінального провадження. Так істотно зменшився час від вчинення кримінального правопорушення до ухвалення вироку. Скорочення часу кримінального провадження має істотне значенні

по формуванню позитивного іміджу та довіри до судової системи та загалом правоохоронній системі в очах у суспільства.

Поряд з цим порядок формування складу суду в суді першої інстанції запроваджений положеннями ст. 31 Кодексу підлягає більш ретельній регламентації.

Так Кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснюється професійним суддею одноособово, крім випадків, передбачених частинами другою, третьою та дев'ятою цієї статті.

Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів.

Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

Істотною новацією у формуванні складу суддів визначено щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років. Запроваджено обов'язковий склад суду у складі трьох професійних суддів.

Втім такий порядок формування складу суду не зовсім ураховує систему місцевих судів загальної юрисдикції України та самі положення Кримінального процесуального закону України.

Слід відзначити що значна чисельність місцевих судів загальної юрисдикції складається з трьох суддів.

Злочини, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років це є особливо тяжкі злочини. У такому провадженні під час досудового розслідування у будь-кому разі беруть участь судді або слідчі судді розглядаючи клопотання сторін кримінального провадження тощо.

Участь судді під час досудового розслідування є обставиною яка виключає його участь у кримінальному провадженні у суді першої та наступних інстанцій.(ст. 76)

Відтак співставляючи судову систему місцевих судів загальної юрисдикції з законом вбачається, що у значній чисельності місцеві суди як суди першої інстанції виключені з процесу судочинства у кримінальних провадженнях щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років.

Неможливість сформувати склад суду для розгляду зазначених кримінальних проваджень також викликається простою відсутністю судді тобто, вакантною посадою, тимчасовою непрацездатністю, перебуванням у відпустці, тривалому відрадженні тощо.

Неможливість сформувати склад суду як наслідок тягне передачу кримінального провадження з одного суду до іншого.

Така передача кримінального провадження не узгоджується з засадами доступності кримінального провадження. Якщо таке кримінальне провадження одне то це не заслуговує на увагу.

Втім таких кримінальних проваджень доволі багато. Суди які складаються з трьох суддів зазвичай це районні суди у областях. Передача справ з таких судів до інших судів призводить до того, що учасники кримінального провадження вимушені виїжджати за межі своєї місцевості.

Передача кримінальних проваджень має також інший негативний бік. Так такі провадження передаються до судів де мається більша чисельність суддів. У таких судах збільшений склад суддів викликаний завантаженістю.

Формування складу суддів з трьох професійних суддів істотним чином впливає на можливість цих же суддів проводити розгляд інших кримінальних проваджень та справ в іншому судочинстві.

Слід також відмітити, що на передачу кримінального провадження з одного суду до іншого також витрачається процесуальний час суддів, час суддів апеляційної інстанції. Так складається подання, проводяться засідання, виносяться ухвали.

Наявність великої кількості в провадженні суддів кримінальних проваджень, розгляд яких здійснюється колегіальним складом суду, і як правило із-за складності проваджень, розгляд здійснюється тривалий час (рік і більше), з великою кількістю судових засідань, що унеможливорює ефективний та своєчасний розгляд інших судових справ, особливо тоді коли у кожного судді в провадженні є по 10 і більше таких справ, по яким вони є головуючими та одночасно у складі суду по провадженням, які є у інших суддів.

Вирішення зазначеної ситуації вочевидь можлива лише двома шляхами.

Перший - для забезпечення ефективності судочинства можливе збільшення штату суддів. Втім таке вирішення має значні недоліки. Так збільшення чисельності суддів потребуватиме збільшення штату працівників та істотних бюджетних витрат на їх утримання. Враховуючи скрутне фінансово-економічне становище держави, питання про збільшення штату суддів можливо зараз ставити по тим тільки місцевим судам, в яких найбільша навантаженість в Україні. Поряд з цим є такі суди у яких чисельністю суддів з урахуванням навантаженості не потребує збільшення штату суддів, штатної чисельності цілком достатньо.

Другий - для забезпечення ефективності судочинства можливе внесення змін у законодавстві. У зв'язку з чим прийняття даного проекту Закону є вкрай важливим та актуальним для судової системи.

Прийняття даного Закону дозволить зменшити навантаження на суддів в місцевих судах, особливо в обласних містах України та в апеляційних судах.

Відповідно до ч.4 ст. 124 Конституції України, народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. З урахуванням цього та ст.ст. 58-64 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» пропонується згідно змін і доповнень до ст.31 КПК України, розгляд кримінального провадження повинно здійснюватись:

- професійним суддею одноособово;
- за клопотанням обвинуваченого професійним суддею одноособово або колегіально судом у складі одного професійного судді та двох народних засідателів, щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років;

- за клопотанням обвинуваченого колегіально судом у складі одного професійного судді та двох народних засідателів або колегіально судом у складі трьох професійних суддів або судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних, щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі.

Присутність запасного судді згідно ст.320 КПК України в судовому засіданні не повинна бути обов'язковою. Необхідно визнати, що не порушать принципу безпосередності дослідження доказів, як такі, що фактично дозволяє ст. 23 Кодексу. Так технічне супроводження процесу дозволяє запасному судді дослідити докази, які вже досліджені судом.

Заслухавши та обговоривши інформацію члена Ради суддів України Костенка В.Г. про звернення щодо необхідності внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України до порядку формування складу суду в суді першої інстанції, відповідно до ст. ст. 124, 131 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення Про раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами та доповненнями), **Рада суддів України,**

в и р і ш и л а :

1. Інформацію члена Ради суддів України Костенка В.Г. узяти до відома.

2. Звернутися до Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо з'ясування та усунення проблемних питань формування складу суду в суді першої інстанції у справах щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років та довічне позбавлення волі.

**Головуючий на засіданні -
голова Комітету адміністрування
та організаційного забезпечення
діяльності суду Ради суддів України**

Г.І. Алейніков